

IZVJEŠTAJ O RADU ZAVODA U 1959 GODINI

Rad u 1959 godini odvijao se je u skladu s odredbama Zakona o državnoj upravi i principima organizacije službe zaštite izloženim u novom opštem Zakonu o zaštiti spomenika kulture. Na osnovu plana za ovu godinu koji je sačinjen uz saradnju svih stručnih saradnika Zavoda i odobren od Savjeta za kulturu i nauku NR BiH, uz prethodno razmatranje istog na sjednicama stalnih Komisija Zavoda, a u nedostatku stručnog Savjeta Zavoda, tekao je rad u svima sektorima Zavoda. Plan, međutim, nije u cijelosti izvršen u prvom redu radi pomanjkanja sredstava, zatim radi nepovoljnih vremenskih prilika koje su vladale u prošloj godini, a jedinim dijelom i radi nerealnog planiranja. I u ovoj godini Zavod se kod pojedinih objekata zaštite rukovodio stavom Savjeta za kulturu i nauku NR BiH i njegove Komisije koja je proučavala rad Zavoda te se prvenstveno kao upravna i operativna ustanova, bavio evidencijom i zaštitom spomenika kulture i prirodnih rijetkosti, pravnom zaštitom i poslovima praktične konzervacije. Zavod je radio i na predmetu oko restitucije nacionalnih kulturnih dobara iz Austrije.

Poslovne radne jedinice u Zavodu su otsjeci, te su u tome pogledu izvršene izvjesne izmjene. Otsjeke su jednim dijelom zamijenili samostalni referati, te je sadašnja organizaciona struktura Zavoda ova: Otsjek za opšte i pravne poslove; Otsjek za arhitektonsko-konzervatorske poslove; Otsjek za likovno-konzervatorske poslove; Otsjek za zaštitu prirode; Referat za zaštitu spomenika Narodnooslobodilačkog rata; Referat za evidenciju i dokumentaciju; Referat za orijentalnu epigrafiku; Referat za arheologiju i Referat za nadgrobne spomenike.

Po ranijoj sistematizaciji Zavodu je bilo odobreno 26 radnih mjesta. Budžetske mogućnosti su dozvolile zaposlenje 24 službenika, a na kraju godine su bila 23 službenika. Razlika je nastupila u tome što je jedan službenik (naučni saradnik) umro, a jedan službenik (istoričar umjetnosti) dao je otkaz na službu. Zavod je dobio pravnika kao stalnog službenika, što pretstavlja značajno rješenje jednog važnog kadrovskog pitanja. Međutim, unatoč nastojanju, (raspisan je konkurs) Zavod nije uspio da riješi pitanje postavljanja stalnog arhitekta u Zavodu, što otežava poslove u jednom od najznačajnijih sektora našeg rada. Dosadašnji honorarni službenik, geograf u Otsjeku za zaštitu prirode, prešao je sa službom u drugu ustanovu, te će biti raspisan konkurs za stalnog geografa u ovom sektoru. U prošloj godini Zavod je riješio pitanje stalnog preparatora, a pitanje restauratora ostalo je i dalje neriješeno.

Momentano najakutniji problem jest pitanje prostorija i smještaj Zavoda. Nakon požara u Morića hanu (decembra 1957 godine), svo osoblje Zavoda smjestilo se u tri sobe zgrade Zemaljskog muzeja u Sarajevu, koje je Zavod već od ranije držao. Obzirom na veliki broj osoblja i nemogućnost rada pod ovakvim okolnostima, morali smo uz prethodno odobrenje odrediti rad u dvije smjene, prije i poslije podne. Ali i ovo rješenje je pokazalo mnoge nedostatke, te je pitanje i nadalje ostalo neriješeno i pretstavlja veliku kočnicu za redovan i normalan rad Zavoda. Sva dosadašnja

nastojanja u pravcu postizanja koliko-toliko uspješnog rješenja smještaja Zavoda, ostala su bezuspješna, te je u buduće potrebno ovom problemu posvetiti najveću pažnju.

Zaštita spomenika kulture i prirode, njihova konzervacija i restauracija stoje u tijesnoj vezi s materijalnim mogućnostima Zavoda. I u ovoj godini Zavod se obraćao prema ranijim preporukama Izvršnog vijeća NRBiH, narodnim odborima srezova i opština radi dobivanja materijalnih sredstava u svrhe konzervacije i održavanja spomenika kulture i prirodnih rijetkosti. Međutim, u tome pogledu nismo imali skoro nikakvog uspjeha, te se takva situacija negativno odrazila na izvršenje planiranih radova.

Zbog pomanjkanja stalnih službenika u Zavodu a prema prirodi poslova, pozivali smo na saradnju vanjske saradnike uz honorar. Ovu saradnju su najviše koristili Arhitektonsko-konzervatorski otsjek, Otsjek za zaštitu spomenika NOR-a, Likovno-konzervatorski otsjek i Otsjek za zaštitu prirode.

Zavod je aktivno saradivao s muzejima i muzealcima u unutrašnjosti s kojima smo razvili obostranu saradnju, zatim sa Saveznim institutom za zaštitu spomenika kulture u Beogradu, s društvenim i političkim organizacijama, s Biološkim i Geografskim institutom i društvom Sarajevo, Speleološkim društvom NRBiH, s Planinarskim savezom Bosne i Hercegovine, s Turističkim savezom Bosne i Hercegovine, s Društvom »Turist« Sarajevo i strukovnim organizacijama (Društvo konzervatora Jugoslavije, Muzejsko društvo NRBiH, Savez muzejskih društava Jugoslavije). S drugim zavodima u zemlji i sličnim institucijama u inostranstvu, dalje je razvijan ranije uspostavljeni kontakt. S Društvom i Institutom za zaštitu prirode u Švicarskoj, Austriji, Čehoslovačkoj i Poljskoj vršili smo razmjenu iskustava o radu na zaštiti prirode i pitanjima organizacije istraživačkog rada. Nije bilo službenih putovanja u inostranstvo na račun Zavoda.

Rad Zavoda odvijao se na temelju godišnjeg plana programa, razdjelnog po mjesecima. O rezultatima rada Zavoda i narednim njegovim zadacima u pojedinim, najčešće mjesečnim, razdobljima raspravljano je na sjednicama stručnog kolegija. Sastanci su održavani jedanput mjesečno iako je bilo slučajeva kada se taj broj znao povećati, katkad i smanjiti. U važnijim prilikama formirane su specijalne komisije koje su rješavale konkretnu problematiku zaštite. U takvim slučajevima najčešće su angažovani eminentni stručnjaci izvan redova službenika Zavoda. Inače kao stalni organi Zavoda — u smislu savjetodavnih faktora — postoje: koordinaciona komisija za zaštitu spomenika Narodnooslobodilačkog rada, Komisija za zaštitu prirode NRBiH i Stručna Komisija za zaštitu arhitektonskih spomenika.

Mnogi drugi poslovi iziskivali su učešće stručnjaka Zavoda, te ćemo samo neke sumarno iskazati: Stručni rad na sakupljanju i proučavanju podataka o spomenicima i prirodnim rijetkostima u cilju njihovog stavljanja pod državnu zaštitu, učešće u radu raznih komisija (Komisija Savjeta za kulturu i nauku NRBiH, za reviziju zaštićenih spomenika; Komisija za obilježavanje istorijskih mjesta pri Glavnom odboru Saveza

boraca NOR-a; Komisija za izradu nacrtu Opšteg zakona o zaštiti spomenika kulture; Društveni rad, pripreme i održavanje savjetovanja i Kongresa konzervatora Jugoslavije u Sarajevu i Mostaru) i drugi poslovi.

Društveno-politička aktivnost pojedinih službenika Zavoda uključila je njihovo angažovanje u radu raz-

nih političkih organizacija, u organima samouprave i društvenog upravljanja, u sindikalnim i društvenim organizacijama i to uglavnom na pitanjima službe zaštite spomenika kulture i prirodnih rijetkosti.

Ostale poslove iskazaćemo prema radu organizacionih jedinica Zavoda.

I. OTSJEK ZA PRAVNE I OPŠTE POSLOVE

U ovom otsjeku uz redovnu tekuću poštu tokom godine, pored ostalih pitanja, bili su uključeni i poslovi pravne prirode. Riješeno je 3.756 predmeta sa 936 osnovnih brojeva i 2820 podbrojeva. U personalnoj službi izrađena su 33 rješenja o postavljenju, unapređenju i prevođenju položajnih plata službenika bruta u neto iznose. Rješavana su pitanja honorarnog rada, izrađen je nacrt Uredbe o unutrašnjoj organizaciji i radu Zavoda, sastavljena je sistematizacija radnih mjesta i rješavana su sva ostala pitanja administracije iz ovog sektora.

Stručna biblioteka Zavoda, — nakon požara u Morića hanu, obnovljena je iz sredstava Doz-a, pa je u 1959 godini kupljeno knjiga za daljnjih 350.000.— dinara. Za korićenje i popravku oštećenih knjiga utrošeno je 70.000.— dinara. Preko Jugoslavenske knjige nabavljeno je stranih knjiga, iz redovitog budžeta u vrijednosti od 250.000.— dinara. Iza požara je preostala 661 knjiga sa 368 inventarskih brojeva, a sada biblioteka broji ukupno 2.415 knjiga sa 1.456 inventarskih brojeva (1.449 kom. knjiga sa 1.300 inventarskih brojeva i 966 svezaka periodike sa 156 inventarskih brojeva). Koncem 1959 godine vrijednost knjiga u biblioteci iznosila je 1.609.640 dinara.

Nastavljeno je sređivanje biblioteke kroz 1959 godinu. Rad na otkupu i popunjavanju potrebnih knjiga i časopisa nastavlja se. Pregledane su privatne biblio-

teke samostana: u Livnu, Kreševu, Fojnici, Sutjesci, Petričevcu, Plehanu i Tolisi. Izvršeni su popisi, te su najvrednije i rijetke knjige stavljene pod državnu zaštitu.

Ekonomat Zavoda vršio je potrebne nabavke inventara i drugih potrebnih predmeta za rad, te je utrošeno 2,097.838.— dinara. Provedena su potrebna knjiženja u knjige i inventar, pa je uvedeno ukupno 3.928 stavki na razne objekte.

Računovođa Zavoda obavio je uspješno novčano poslovanje sa obimom od 16,500.000.— din. budžetskih i 6 070.000.— din. investicionih kredita, dakle, za ukupno 22, 570.000.— din. U tri glavne knjige provedeno je 2.550 stavki sa 1.610 naloga za naplatu i isplatu.

Fotolaboratorij Zavoda smješten je u nepodesnim prostorijama Saburine kuće, što pretstavlja poteškoću za poslove ove vrste. Tokom godine nabavljena je daljnja najnužnija oprema i potrošni materijal. Snimljeno je ukupno 1.360 negativna (dimen, 6 X 6) i izrađeno 2.180 fotografija raznih formata.

Na terenu fotograf je snimao unutrašnjost Bijambarske pećine kao i njenu okolinu, zatim razne arhitektonske, arheološke i likovne spomenike. Snimljena je nekropola Hreša, ikone u crkvi u Mostaru, kosturnica na Tjentištu, pojedine scene Savjetovanja i Kongresa konzervatora Jugoslavije i drugo.

II. ARHITEKTONSKO-KONZERVATORSKI OTSJEK

U ovom važnom sektoru Zavoda radi samo jedan službenik, te pitanje dolaska arhitekta u Zavod pretstavlja akutni problem naše kadrovske službe. Da bi se ipak obavili planirani najznačajniji zadaci, angažovani su vanjski saradnici, koji dobro poznju konzervatorsku problematiku i poslove službe zaštite, te su isti uz honorar izvršili potrebne zadatke. Sve važnije probleme ove oblasti rješavala je stručna Komisija formirana 1957 godine.

U Banjaluci su izvršeni konzervatorsko-restauratorski radovi na spomeničkom kompleksu Ferhadije džamije, na teret investicija Izvršnog Vijeća NR BiH u iznosu od 2,198.328 din., dok je Zavod participirao u iznosu od 212.232.— din iz svojih redovnih budžetskih sredstava. Prema tome utrošen je ukupan iznos od 2,410.660.— din. za ovaj objekat.

Paralelno s radovima na Ferhadiji džamiji izvršeni su i konzervatorski zahvati na tri turbeta u dvorištu spomenute džamije na račun investicionih sredstava Izvršnog Vijeća u iznosu od 1.040.681.— din.

Nastavljen je rad na tehničkom snimanju objekata Vranduka, koje je poslove finansirao Savezni institut za zaštitu spomenika kulture u Beogradu. Zavod je dao iz svojih sredstava 38.000.— din. za popravak kule tvrđave Vranduk.

Na osnovu tehničke dokumentacije Zavoda izvršeni su konzervatorski radovi na Kuršumliji u Kladnju (Hadži-Balibegova džamija). Utrošen je iznos od 850.000 din, NOO-e Kladanj dao je 200.000.— din, a 650.000.— Vakufsko povjerenstvo Kladanj. Radovi su izvođeni pod nadzorom i uputama stručnjaka Zavoda. U dvo-

rištu ove džamije prenesena je Hadži-Džurdžihan-hanumina česma, koja je prilikom obnove grada i regulacije ulica, postala skoro na sredini prometne ulice.

Izvršeni su spasavalački radovi na Kafijinoj tekiji, medresi i turbetu u Pruscu sa iznosom od 80 000.— din, od kojih je Zavod dao 15.000.— a ostalo NOO-e Donji Vakuf. Zavod je iz svojih sredstava u iznosu od 50,000.— din izveo spasavalačke radove na dvije stare stambene kuće: Djerzelez Alijina i Saburina kuća u Sarajevu. U Stocu su izvršeni spasavalački radovi na staroj stambenoj kući u Begovini, što je iznosilo 320.000.— din. Zavod je dao 100 000.— Din, Uprava za zaštitu spomenika kulture iz Mostara 180.000.— din i vlasnici 40.000.— din.

Evidentirani su objekti narodne tehnike, stambene i folklorne arhitekture na području Vareša, Vareš Majdana, Potoka, Donje i Gornje Borovice i Očevije, te je ekipa vanjskih saradnika izvršila snimanje objekata.

Od strane Zavoda poklanja se velika pažnja tvrđavi Ostrožac u smislu njene zaštite i namjene u savremene svrhe. Ranije su bili dati predlozi i mišljenja od strane Zavoda, pojedinih institucija, stručnjaka i drugih, u pogledu namjene ove tvrđave. Međutim, uslijed pomanjkanja sredstava nisu se mogli realizovati ovi predlozi, te je Zavod nerado dao pristanak za smještaj inbecilnih osoba u Ostrožac, s time — da se može izgraditi samo jedan prizemni objekat unutar tvrđave. Kako se Savjet za socijalnu politiku NR BiH nije pridržavao datih obaveza o zaštiti, gradi se jedan troetažni objekat, to je Zavod ustupio predmet na nadležno mjesto na rješenje.

Pored gore navedenih radova, pokrenuta su pitanja spašavanja nekih monumentalnih objekata u Sarajevu i njihovog osposobljavanja za savremene potrebe, kao na pr. Gazi Husrev begova hamama i Bezistana kao i Brusa bezistana. Komisija Savjeta za kulturu i nauku NR BiH završila je posao oko revizije zašti-

ćenih spomenika kulture. Izrađen je projekat adaptacije jedne zgrade u Zavali, investicioni program rekonstrukcije partizanskih objekata na Kozari, te su rješavana i druga pitanja kao što su zaštita Počitelja, Arslanagića Mosta, Manastira Dobričevo i dr.

III. LIKOVNO-KONZERVATORSKI OTSJEK

Aktivnost ovog sektora Zavoda odvijala se prvenstveno na terenskoj evidenciji spomeničkog materijala. Tako je izvršena evidencija i fotosnimanje spomenika kulture i tehnike u Varešu, Očeviji, Donjoj i Gornjoj Borovici, Semberiji i Posavini (Ugljevik, Mezgraja, Teočak i dr.), zatim na relaciji Bihać — Martin Brod — Bos. Petrovac — Kolunić — Drvar, u Višegradu, Tešnju — Tesliću — Vrućici, u Zenici, Zavidovićima i Jajcu. Izvršeni su terenski radovi konzervacije i kopiranja zidnih slika u Foči, Dobrunu, Dobričevu, Zavali, Lomnici, Mostaćima i Arandelovcu, te arheološka iskopavanja i čišćenja zidnih slika i prikupljanje dokumentacije za izvođenje radova u Dobričevu. U svim ovim radovima sudjelovali su i vanjski saradnici te su obavljani komisijski pregledi.

Izvršena su putovanja u Dubrovnik, Herceg Novi, Prčanj, Kotor, obilazak lokaliteta u Gomiljanima kod Trebinja i Boljunima kod Stoca. Isto tako je izvršeno putovanje u Ovčar Banju i Kablarsku Dolinu (NR Srbija) u svrhu komparacije tamošnjih živopisa s onim iz Dobričeva.

Završeni su radovi na programu učešća naše Republike na »Izložbi konzervatorskih radova Jugoslavije u Brislu«. Izvršeni su radovi na restituciji nacionalnih kulturnih dobara iz Austrije. Načinjen je katalog zaštićenih objekata s podacima iz kartotečnih listova, sastavljen 81 predlog rješenja za zaštitu spomenika, kao i drugi razni administrativni poslovi.

IV. OTSJEK ZA ZAŠTITU PRIRODE

Rad ovog ostsjeka obuhvatio je terensku evidenciju, konzervatorske radove, intervenciju u cilju zaštite i čuvanja objekata, te rad u kancelariji.

Izvršen je terenski rad u planini Zelengori sa ekipom Ribarskog instituta, u cilju proučavanja i evidencije glacijalnih jezera i to u Gornjim i Donjim Barama, te Bijelo i Crno Jezero. Ispitivana je mogućnost eventualnog naseljavanja riba u ovim jezerima.

U cilju uređenja, otvaranja, te zaštite i čuvanja naših sadrenih područja izvršeni su terenski radovi sa vanjskim saradnicima u predjele Martin Broda, Jajca, Pala i Kravice.

Uz saradnju prof. Stankovića, Šoljana, Andusa i drugih, izvršeni su istraživački radovi u Hutovu Blatu i Neum Kleku gdje će se osnovati prirodni rezervati za zaštitu rijetke flore i faune, a u vezi meliorativnih radova koji se već provode u ovim područjima.

Vršeni su terenski radovi u Zvijezdi planini (Vareš), Očevije, Kreševu, u cilju evidencije i stavljanja pod zaštitu pećina Veliki i Mali Oklop, Tresetnog područja i drugih objekata.

Izvršeni su prvi konzervatorski radovi na Carskom Hrastu u Novom Travniku, te će se ovi radovi nastaviti.

Nastavljeni su investicioni radovi u pećini Vjetrenici, utrošeno je 770.000.— din. iz sredstava Izvršnog Vijeća, te su završeni programi i pripremni radovi za uređenje i otvaranje ove pećine. Izgrađen je investicioni program za Bijambarsku pećinu kao i elaborati za prašumu Peručicu, planinu Treskavicu i Prenj, te Martin Brod. Jajce, Pale i Kravicu. Izvršene su brojne intervencije u cilju zaštite Peručice, Vjetrenice, Bijambarske pećine, Hrustovače (u ovoj pećini izgrađena su na ulazu gvozdene vrata za iznos od 170.000.— Din iz sredstava NOO-Sanski Most), rijeke Stavnje u Varešu, Vilinske pećine i Divovac, kao i ostali razni poslovi u vezi s tim.

Ovaj ostsjek je saradivao sa inostranim institutima u Čehoslovačkoj, Švicarskoj, Austriji i Poljskoj, u cilju razmjene iskustava u radu, konzervacije starih stabala, zaštite voda od zagađivanja i dr. Ostvarena je saradnja sa biološkim i drugim društvima u cilju zaštite rijetke flore, faune i ostalih objekata zaštite prirode.

U cilju agitacije i propagande napisani su članci za stručne časopise i dnevnu štampu iz zaštite prirode, te su održana tri predavanja iz ovoga područja. U Komisiji za zaštitu prirode završeni su tekući poslovi iz ovoga sektora.

V. OTSJEK ZA ZAŠTITU SPOMENIKA NOR-A

U ovom ostsjeku izvršene su pripreme, te je izrađen investicioni program za rekonstrukciju partizanskih objekata na Kozari planini. Plan je revidovan i angažovani vanjski saradnici obišli su na terenu sedam opština gdje su izvršili postavljene zadatke oko snimanja terena, tehničkih opisa, sakupljanja potrebnih podataka i dr. Za ove radove utrošeno je iz sredstava Izvršnog Vijeća 1.400.000.— din investicija i 300.000.— din iz redovnih budžetskih sredstava Zavoda.

Obavljeni su terenski radovi na području Kozare i Sutjeske, kao i u srezovima Jajce, Bihać, Prijedor,

Zenica, Doboje, Tuzla, Banja Luka, Mostar i Livno, gdje su prikupljeni istorijski i tehnički podaci za 124 spomenika.

Na osnovu odluke Komisije za obilježavanje istorijskih mjesta pri Centralnom odboru Saveza boraca NOR-a Jugoslavije, donijeto je rješenje kojim se zaštićeno područje Sutjeska povećava od 45 na 2.940 ha, pa je donijeto rješenje o stavljanju pod zaštitu države ovog područja; 200 primjeraka ovoga rješenja poslato je svima zainteresovanim. Izvršeni su i svi ostali tekući administrativni poslovi u ovom sektoru.

VI. REFERAT ZA EVIDENCIJU, DOKUMENTACIJU I ORIJENTALNU EPIGRAFIKU

U ovom sektoru završeni su poslovi na sređivanju materijala oštećenog i nastradalog u požaru Morića hana, te su ponovno uspostavljeni kartoni i kataloške kartice za spomenike. Kartoteka je koncem 1959 godine imala 869 registrovanih kartona zaštićenih spomenika kulture i prirode. Katalog planoteke razvrstan po mjestima, vrstama i rednom broju sadrži 1.667 kartica. Fototeka je imala krajem godine 2.960 inventarisanih fotografija. Povezano je 1.200 negativna sa pozitivima. Dokumentacija evidentiranih objekata na terenu koji nisu posebno zaštićeni iznosi 472 listića.

Osnovana je hemeroteka te su svi isječci iz štampe razvrstani po materiji i uloženi u fascikle, posebno za NR BiH, a posebno za ostale republike.

Na području orijentalne epigrafske pregledana je u Dobričevu arhiva turskih dokumenata manastira Kosijereva, te je vršeno provjeravanje dosada evidentiranih natpisa kao i novo evidentiranje na grobljima na Alifakovcu u Sarajevu i na tekiji u Pridvorcima kod Trebinja. Obradeno je 100 natpisa za glavnu kartoteku orijentalnih natpisa.

VII. REFERAT ZA ARHEOLOGIJU I NADGROBNE SPOMENIKE

U ovom sektoru konstatovano je na terenu 10 oštećenja arheoloških lokaliteta, pa se je pristupilo zaštititi. Tako su bili oštećeni rimski zidovi u selu Koš kod Donjeg Vakufa, predhistorijsko naselje u selu Crnac kod Bos. Dubice, ostaci rimske stambene zgrade u Hodbini kod Mostara, grobovi iz rimskog doba u Plješevcu kod Stoca, nalazište srednjovjekovnih grobova u Vrapčićima, rimske zgrade u Rakanima kod Bihaća, nekropola starih rimskih rudara kod sela Gradine na području Tuzle, u Oborcima kod Donjeg Vakufa-kasnoantička bazilika iz V vijeka, u Lupljani paleolitsko i u Visokom neolitsko nalazište. Kod svih ovih objekata intervenisano je; objekti su dijelom konzervirani i stavljeni pod zaštitu, vršena su zaštitna iskopavanja i sl. Na terenu su pronađeni vrijedni nalazi tako od najznačajnijih nalaza antičkog sarkofaga u Šargovcu kod Banja Luke, grob ilirskog ratnika u Viru kod Posušja, ostava brončanih predhistorijskih predmeta u Prozoru.

Sa vanjskim saradnicima vršena su istraživanja nekropole u Potocima kod Mostara, crkve sa stećcima u Homolju, nekropole u Bugojnu kao i Gradine u ovom mjestu, paleolitskog nalazišta u Kulašima, starog grada u Bobovcu, rimske vile u Višićima, rimskog naselja u Paniku kod Bileća. U ovoj godini stavljena su četiri arheološka spomenika pod zaštitu države. Izvršeno je snimanje i arheološko ispitivanje starog

grada Blagaja na Buni, Kreševa i Varoši kod Dobrog polja.

Kod nadgrobničkih spomenika obavljena je II i III etapa radova na uređenju nekropole u Boljunima, izvršeni su pripremni radovi za pošumljavanje i ozelenjavanje Radimlje, niveliran je teren kod nagnutih stećaka na Hreši kod Sarajeva. Prikupljeni su evidencioni podaci u sjevernom dijelu Nevesinjskog Polja u Donjem Hrasnu, u okolini Dubrovnika, u Hočevlju kod Breze, u okolini Srebrenice, u Puhovcu kod Zenice, na starom groblju u Mostaru, jevrejskom u Zenici. Napisana je studija »Stećci-Bogomili« i rješavani su administrativni poslovi.

U sklopu zajedničkih poslova Zavoda svi su sektori sudjelovali na poslovima organizacije i sistematizacije, na poslovima godišnjeg budžeta, radovima na restituciji nacionalnih kulturnih dobara iz Austrije, na izradi kataloga zaštićenih objekata, na poslovima kartoteke, fototeke, hemeroteke, planoteke, a naročito u obimnim poslovima oko priprema i održavanja IV Savjetovanja i II Kongresa konzervatora Jugoslavije u Sarajevu i Mostaru. Izvršeno je prevođenje 10 stranih članaka sa njemačkog na naš jezik, 3 sa engleskog i 2 sa francuskog također na naš jezik, te prevod 3 elaborata i stručna rada sa našeg jezika na francuski, engleski i njemački jezik. Izvršeni su i svi tekući administrativni poslovi u pojedinim sektorima Zavoda.

VIII. UPRAVA ZA ČUVANJE I ODRŽAVANJE SPOMENIKA KULTURE I PRIRODNIH RIJETKOSTI GRADA I SREZA MOSTAR

Uprava je nastavila konzervatorsko-restauratorsku djelatnost u zaštićenoj zoni oko Starog mosta u Mostaru, te su izvršeni građevinski radovi na nekoliko objekata u Kujundžiluku i Kulluku, sa bojenjem fasada na konzerviranim objektima. Izvršeni su veći popravci krova na Karadžozbegovoj i Vučjakovića džamiji, te će se u ovoj posljednjoj postaviti maketa starog Mostara.

Prilikom održavanja Kongresa konzervatora Jugoslavije, za koji je Uprava izvršila organizacione pripreme u Mostaru i organizovala stručnu ekskurziju kroz Hercegovinu, otvorena je Izložba konzervatorske djelatnosti ove ustanove u Mostaru. Preduzete su mjere da bi se Arslanagića most prenio u Trebinje, te se ovo pitanje i dalje proučava.

Uz saradnju Saveznog instituta za zaštitu spomenika kulture i Zavoda za zaštitu NR BiH, izvršeni su građevinski radovi na crkvi manastira Zavale. Manjim dijelom Uprava je sudjelovala na konzervatorskim radovima Begovine u Stocu. Izrađen je projekat uređenja vodopada Kravice. Nastavljen je rad na evidenciji spomenika. Fototeka je popunjena sa 600 negativna, a planoteka sa više tehničkih snimaka i elaborata. Evidentirano je nekoliko nepoznatih slikarskih djela u Mostaru i Hercegovini. Intervenisano je kod zaštitnog iskopavanja Ljubomira kod Trebinja i pružena pomoć Zavičajnom muzeju Trebinje prilikom obrade arheološkog materijala.